

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση C-96/20 - 1

Υπόθεση C-96/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

24 Φεβρουαρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Corte suprema di cassazione (Ιταλία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

7 Νοεμβρίου 2019

Αναιρεσείοντες:

Ordine Nazionale Biologi

MX

NY

OZ

Αναιρεσίβλητη:

Presidenza del Consiglio dei Ministri

ΙΤΑΛΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

TO CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE
(Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία)

ΠΡΩΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

[παραλειπόμενα] [διαδικασία]

ΜΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

επί της αιτήσεως αναιρέσεως [παραλειπόμενα] που άσκησε ο:

Ordine Nazionale Biologi (εθνικός σύλλογος βιολόγων, Ιταλία) [παραλειπόμενα]

-αναιρεσείων -

κατά

της Presidenza del Consiglio dei Ministri (Προεδρίας του Υπουργικού Συμβουλίου, Ιταλία) [παραλειπόμενα]

[σελ. 2 του πρωτοτύπου]

- αναιρεσίβλητη στην αντίθετη αναίρεση -

[παραλειπόμενα]

κατά της απόφασης 3817/2015 του CORTE D'APPELLO di ROMA (εφετείου Ρώμης, Ιταλία) που εκδόθηκε στις 19/06/2015,

[παραλειπόμενα] [διαδικασία]

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Με κλήση της 10ης Ιουνίου 2008, ο Ordine Nazionale Biologi (εθνικός σύλλογος βιολόγων), καθώς και οι διδάκτορες βιολογίας MX, NY, [παραλειπόμενα] και OZ άσκησαν αγωγή ενώπιον του Tribunale di Roma (πρωτοδικείου Ρώμης, Ιταλία), κατά της Presidenza del Consiglio dei Ministri (προεδρίας του υπουργικού συμβουλίου) [παραλειπόμενα] [και λοιπές δημόσιες διοικητικές αρχές], παραπονούμενοι για την προσβολή του δικαιώματός τους να ορίζονται υπεύθυνοι κέντρων αίματος, το οποίο αναγνωρίστηκε –ενώ οι εν λόγω ενάγοντες διαθέτουν τη σχετική απαιτούμενη πείρα- σε πτυχιούχους βιολογικών και ιατρικών επιστημών, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2002/98/EK, η οποία θέσπισε πρότυπα [σελ. 3 του πρωτοτύπου] ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρωπίνου αίματος και των συστατικών του αίματος.

Οι ενάγοντες προέβαλαν ότι στο άρθρο 6, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 261/2007 για τη μεταφορά της ανωτέρω οδηγίας, προβλέφθηκε εντούτοις, ως ακαδημαϊκός τίτλος για την πρόσβαση σε θέσεις υπευθύνων των κέντρων, μόνον το πτυχίο ιατρικής, στερώντας ως εκ τούτου στην κατηγορία των βιολόγων τη δυνατότητα να οριστούν υπεύθυνοι, κατά παράβαση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και, συνεπώς, δεν έπρεπε να εφαρμοστεί.

Το επιληφθέν Tribunale (πρωτοδικείο) [παραλειπόμενα] απέρριψε την αγωγή [παραλειπόμενα]. το Tribunale (πρωτοδικείο) απέκλεισε [παραλειπόμενα] την

άμεση εφαρμογή της οδηγίας, δεδομένου ότι σκοπός της είναι να θεσπιστούν γενικοί κανόνες και αρχές σχετικά με την ίδρυση κέντρων αίματος, για τη σύσταση και λειτουργία των οποίων ήταν απαραίτητη η εθνική νομοθεσία. Αν αίτημα της αγωγής ήταν να αναγνωριστεί η ευθύνη του κράτους λόγω εσφαλμένης μεταφοράς της οδηγίας, και πάλι η αγωγή ήταν απορριπτέα, με την παραδοχή ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία κατέλειπε ελευθερία στο κράτος να επιλέξει μεταξύ ιατρών και βιολόγων ή να επιλέξει και τις δύο κατηγορίες, και επρόκειτο, ως εκ τούτου για επιλογή για την οποία το κράτος διαθέτει διακριτική ευχέρεια, μη δυνάμενη να ελεγχθεί δικαστικά.

Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το Corte d'Appello di Roma (εφετείο Ρώμης) [παραλειπόμενα] με την απόφαση 3817 της 19ης Ιουνίου 2015 [παραλειπόμενα] [σελ. 4 του πρωτοτύπου] [παραλειπόμενα] [επανάληψη της αιτιολογίας της πρωτόδικης απόφασης].

Ο Ordine Nazionale Biologi (εθνικός σύλλογος βιολόγων) και οι MX, NY και OZ άσκησαν αίτηση αναιρέσεως κατά της [εφετειακής] απόφασεως [παραλειπόμενα] [διαδικασία], προβάλλοντας δύο λόγους αναιρέσεως, τους οποίους αντέκρουσε η Presidenza del Consiglio (Προεδρία του Συμβουλίου) ασκώντας αντίθετη αναιρέση [παραλειπόμενα] [διαδικασία].

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

1. Με τον πρώτο λόγο, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 2909 του αστικού κώδικα και 112 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, οι αναιρεσείοντες παραπονούνται διότι το Corte d'Appello (εφετείο) υπέπεσε σε πλάνη ως προς την ερμηνεία της αγωγής, με την οποία ζήτησαν να αναγνωριστεί στους διδάκτορες βιολογίας το δικαίωμα, που παρέχεται από το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2002/98, αλλά δεν μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο του ιταλικού κράτους, να μπορούν να οριστούν «υπεύθυνοι» κέντρων αίματος.
2. Με τον δεύτερο λόγο, προβάλλεται παράβαση των άρθρων 10 και 117 συντάγματος, του άρθρου 288 ΣΛΕΕ, του άρθρου 9 της οδηγίας 2002/98, του άρθρου 12 των γενικών διατάξεων του αστικού κώδικα. Κατά τους αναιρεσείοντες, η απόφαση έσφαλε κρίνοντας ότι η οδηγία δεν έχει άμεση εφαρμογή, καθόσον το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2002/98 δεν διακρίνει μεταξύ των πτυχιούχων ιατρικής και πτυχιούχων βιολογίας, συνεπώς άτομα και από τις δύο κατηγορίες, εφόσον διαθέτουν την ίδια προϋπηρεσία, θεωρούνται κατάλληλα για να οριστούν «υπεύθυνοι» των ανωτέρω κέντρων.

[σελ. 5 του πρωτοτύπου]

3. Με [την αντίθετη αναίρεση] [παραλειπόμενα], η Presidenza del Consiglio (Προεδρία του Συμβουλίου) προβάλλει παράβαση των άρθρων 112 και 276, παράγραφος 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, καθόσον το Tribunale (πρωτοδικείο) επιλήφθηκε του ζητήματος νομιμότητας του άρθρου 6, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 261/2007 για υποτιθέμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, χωρίς οι ενάγοντες να έχουν συμπεριλάβει σχετικό αίτημα στην αγωγή τους, της οποίας το αιτητικό περιορίστηκε στην αναγνώριση του δικαιώματος, που εκτιμούν ότι απορρέει άμεσα από την οδηγία.
4. Το ζήτημα που αφορά τον προσδιορισμό του αγωγικού αιτήματος, που αποτελεί το αντικείμενο των εκατέρωθεν ασκηθεισών αναιρέσεων, και για το οποίο πρέπει να εκδοθεί προδικαστική απόφαση, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια που προτάσσουν οι κυρίως αναιρεσεύοντες: μέσω της άμεσης επισκόπησης των εγγράφων, που είναι επιτρεπτή λόγω του δικονομικού χαρακτήρα του ζητήματος, καθίσταται σαφές ότι ο σύλλογος και οι βιολόγοι, ενώ ζήτησαν τη μη εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, προβάλλουν ταυτόχρονα ότι η μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενό της, θέτει σε μειονεκτική θέση την επαγγελματική κατηγορία και τους μεμονωμένους βιολόγους και συνιστά νομοθεσία που εισάγει διακριτική μεταχείριση εις βάρος τους. Ως εκ τούτου, συνάγεται ότι: 1) ο κανόνας δικαίου της Ένωσης που παραβιάστηκε (άρθρο 9, παράγραφος 2) έχει σκοπό να αναγνωρίσει δικαιώματα σε ιδιώτες, 2) πρόκειται για κατάφωρη παράβαση, που πρέπει να νοηθεί ως σοβαρή και πρόδηλη παράβαση, 3) υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραβάσεως της υποχρέωσης του κράτους και της ζημίας που υπέστησαν οι ζημιωθέντες (πρβλ., επ' αυτού, αποφάσεις του Δικαστηρίου, της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich κ.λπ., συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6/90 και C-9/90, επί των υποχρεώσεων αποζημίωσης εκ μέρους των κρατών μελών λόγω παράλειψης μεταφοράς κοινοτικών οδηγιών, [σελ. 6 του πρωτοτύπου] και της 5ης Μαρτίου 1996, Brasserie du pêcheur και Factortame -συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-46/93 και C-48/93-, που αφορούν γενικά την υποχρέωση προς αποζημίωση του ιδιώτη από τα κράτη μέλη λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου).
- Περαιτέρω, πρέπει να επισημανθεί ότι, με βάση τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εφαρμόζονται καθ' ολοκληρίαν, ακόμη και αυτεπαγγέλτως, χωρίς να υπόκεινται σε δικονομικούς περιορισμούς [παραλειπόμενα] [διαδικασία].
5. Η οδηγία 2002/98 διαλαμβάνει στις αιτιολογικές σκέψεις 13-15 αντίστοιχα ότι:
- τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν την ύπαρξη ενός κατάλληλου μηχανισμού για τον καθορισμό, την εξουσιοδότηση, τη διαπίστευση ή τη

χορήγηση αδείας προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι δραστηριότητες των κέντρων αίματος διεξάγονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας·

- τα κράτη μέλη θα πρέπει να οργανώνουν επιθεωρήσεις και μέτρα ελέγχου, που θα εκτελούνται από υπαλλήλους που εκπροσωπούν την αρμόδια αρχή, ώστε να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση του κέντρου αίματος με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας·

- το προσωπικό που ασχολείται άμεσα με τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή του αίματος και των συστατικών του αίματος, απαιτείται να διαθέτει τα [σελ. 7 του πρωτοτύπου] κατάλληλα προσόντα και να λαμβάνει εγκαίρως την αρμόζουσα κατάρτιση, υπό την επιφύλαξη της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και για την προστασία των εργαζομένων·

- στο άρθρο 1 ορίζονται οι σκοποί, με την επισήμανση ότι: «Η παρούσα οδηγία θεσπίζει πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για το ανθρώπινο αίμα και τα συστατικά αίματος, προκειμένου να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας»·

- στο άρθρο 4, μεταξύ άλλων, ορίζονται τα εξής: «1. Τα κράτη μέλη ορίζουν την ή τις αρμόδιες αρχές που φέρουν την ευθύνη για την υλοποίηση των απαιτήσεων της παρούσας οδηγίας. 2. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει ένα κράτος μέλος να διατηρεί ή να εισάγει στην επικράτειά του αυστηρότερα προστατευτικά μέτρα που συμμορφώνονται με τις διατάξεις της συνθήκης [...]

- στο άρθρο 5 ορίζονται τα εξής: «1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι δραστηριότητες οι σχετικές με τη συλλογή και τον έλεγχο του ανθρώπινου αίματος και των συστατικών αίματος, όποια κι αν είναι η σκοπούμενη χρήση τους, καθώς και με την παρασκευή, την αποθήκευση και τη διανομή τους, όταν αυτά προορίζονται για μετάγγιση, αναλαμβάνονται μόνον από το κέντρο αίματος το οποίο έχει ορισθεί, εξουσιοδοτηθεί, διαπιστευθεί ή στο οποίο έχει χορηγηθεί άδεια από την αρμόδια προς τούτο αρχή»·

- στο άρθρο 9, παράγραφος 1, εκτίθενται τα συγκεκριμένα καθήκοντα του «υπευθύνου» που ορίζεται από τα κέντρα αίματος ενώ στο άρθρο 9, παράγραφος 2, ορίζεται ότι «Ο υπεύθυνος πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον τα εξής προσόντα: α) να είναι κάτοχος [σελ. 8 του πρωτοτύπου] διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τεκμηρίου επίσημης εκπαίδευσης στον τομέα της ιατρικής ή των βιολογικών επιστημών, το οποίο χορηγείται με την ολοκλήρωση πανεπιστημιακών σπουδών, ή μαθημάτων που αναγνωρίζονται ως ισότιμα από το οικείο κράτος μέλος· β) να έχει διετή τουλάχιστον μεταπτυχιακή προϋπηρεσία σε σχετικούς τομείς σε ένα ή περισσότερα κέντρα εγκεκριμένα για την ανάληψη

δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη συλλογή ή/και τον έλεγχο ανθρώπινου αίματος και συστατικών αίματος, ή την παρασκευή, την αποθήκευση και τη διανομή τους».

6. Το νομοθετικό διάταγμα 261 της 20ής Δεκεμβρίου 2007, φέρον τίτλο «Τροποποίηση του νομοθετικού διατάγματος 191 της 19ης Αυγούστου 2005, για τη μεταφορά της οδηγίας 2002/98/EK που θεσπίζει πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινου αίματος και των συστατικών του αίματος [Revisione del decreto legislativo 19 agosto 2005, n. 191, recante attuazione della direttiva 2002/98/CE che stabilisce norme di qualità e di sicurezza per la raccolta, il controllo, la lavorazione, la conservazione e la distribuzione del sangue umano e dei suoi componenti]»:

- στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε, δίνεται ο ορισμός του «κέντρου αίματος»: δομές και συναφείς οργανωτικές δομές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για τις δραστηριότητες της συλλογής, που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία σύμφωνα με περιφερειακά οργανωτικά πρότυπα, που είναι υπεύθυνες για οποιαδήποτε πτυχή της συλλογής και του ελέγχου του ανθρώπινου αίματος ή των συστατικών αίματος, όποια κι αν είναι η σκοπούμενη χρήση τους, καθώς και της επεξεργασίας, της αποθήκευσης, της διανομής και της διάθεσής τους όταν προορίζονται για μετάγγιση·

- στο άρθρο 4 ορίζεται ότι οι δραστηριότητες οι σχετικές με τη συλλογή και τον έλεγχο του ανθρώπινου αίματος και των συστατικών αίματος, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης δοκιμών βιολογικής επικύρωσης που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία, όποια κι αν είναι η σκοπούμενη χρήση τους, καθώς και με την παρασκευή, την αποθήκευση, τη διανομή και διάθεση, όταν αυτά προορίζονται για μετάγγιση, αναλαμβάνονται μόνον από εξειδικευμένα [σελ. 9 του πρωτοτύπου] κέντρα, τα οποία έχουν διαπιστευθεί και στα οποία έχει χορηγηθεί άδεια·

- στο άρθρο 6, παράγραφος 1, ορίζεται ότι ο φορέας που διαχειρίζεται το κέντρο αίματος ορίζει τον υπεύθυνο, προσδιορίζοντας τα καθήκοντά του, και στο άρθρο 6, παράγραφος 2, ορίζεται ότι: «Ο υπεύθυνος που διαλαμβάνεται στην παράγραφο 1 είναι κάτοχος πτυχίου ιατρικής και διαθέτει τα απαιτούμενα προσόντα που ορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία για πρόσβαση σε θέση υπευθύνου μιας σύνθετη δομής του τομέα της ιατρικής της μετάγγισης».

7. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, αποκλείεται η πρόσβαση των διδασκόντων βιολογίας στις θέσεις υπευθύνων κέντρων αίματος, ενώ σύμφωνα με την οδηγία, όπως προεκτέθηκε, στα απαιτούμενα προσόντα για πρόσβαση στις

συγκεκριμένες θέσεις, περιλαμβάνονται ακαδημαϊκοί τίτλοι «στον τομέα της ιατρικής ή των βιολογικών επιστημών».

Ωστόσο, είναι [παραλειπόμενα] αληθές, ότι η οδηγία καθορίζει ελάχιστες απαιτήσεις, επιτρέποντας στα κράτη να διατηρήσουν και να θεσπίσουν αυστηρότερα μέτρα προστασίας στον εν λόγω τομέα, ούτως ώστε να υφίσταται εύλογη αμφιβολία στο δικάζον δικαστήριο σχετικά με τη διατύπωση της διάταξης, ήτοι, αν, το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας, αναγνωρίζει ευθέως στους διδάκτορες βιολογικών επιστημών όπως στους ιατρούς (που διαθέτουν προφανώς την απαιτούμενη πείρα) το δικαίωμα να ορίζονται υπεύθυνοι των κέντρων αίματος ή, αν αντίθετα, καταλείπει στα κράτη την εξουσία να επιλέγουν μεταξύ της μιας ή της άλλης κατηγορίας, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς, αντίστοιχα, των αναιρεσειόντων και της διοικητικής αρχής.

Πράγματι, στην πρώτη περίπτωση, η μεταφορά της ευρωπαϊκής οδηγίας [σελ. 10 του πρωτοτύπου] στο εσωτερικό δίκαιο δεν είναι πιστή, κατά τους ισχυρισμούς των βιολόγων, οι οποίοι τονίζουν τη διακριτική τους μεταχείριση -βασισόμενη στην παραδοχή ότι οι ιατροί είναι, κατά πάσα περίπτωση, καλύτερα προετοιμασμένοι και πιο έμπειροι- και επισημαίνουν ότι η αγωγή τους δεν αφορά μια τετριμμένη υπόθεση περί αναγνώρισης προσόντων, αλλά μέσω αυτής καταδεικνύεται μια πραγματική παράβαση του κράτους η οποία, σε αντίθεση προς το δίκαιο της Ένωσης, τους εμποδίζει να έχουν πρόσβαση στη θέση του υπευθύνου.

Εξάλλου, στη δεύτερη περίπτωση, σημαίνουσα βαρύτητα έχει η διακριτική ευχέρεια του κράτους στην επιλογή των ατόμων που κρίνονται καταλληλότερα για να καταλάβουν τις συγκεκριμένες θέσεις, περίπτωση η οποία δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου.

8. Δεδομένου ότι υπάρχουν εύλογες αμφιβολίες ως προς την ορθή ερμηνεία της διάταξης, ακόμη και εάν αναλυθεί με βάση σταθερά κριτήρια που προσιδιάζουν στο νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, το δικάζον δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ:

«Πρέπει η διάταξη του άρθρου 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2002/98/ΕΚ, για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρωπίνου αίματος και συστατικών του αίματος, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, ορίζοντας, μεταξύ των λοιπών, κατ' ελάχιστον, απαιτούμενων προσόντων για την πρόσβαση σε θέση υπευθύνου κέντρου αίματος, την κατοχή ακαδημαϊκού τίτλου “στον τομέα της ιατρικής ή των βιολογικών επιστημών”, αναγνωρίζει ευθέως στους πτυχιούχους

και των δύο τομέων το δικαίωμα να καταλάβουν θέση υπευθύνου [σελ. 11 του πρωτοτύπου] κέντρου αίματος;»

«Είναι συμβατή ή αντιτίθεται, κατά συνέπεια, προς το δίκαιο της Ένωσης, εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει τους πτυχιούχους βιολογικών επιστημών από την πρόσβαση στην ως άνω θέση υπευθύνου κέντρου αίματος;».

[παραλειπόμενα] [διαδικασία]

[παραλειπόμενα] Ρώμη, 7 Νοεμβρίου 2019.

[παραλειπόμενα]